

KVALIFIKATOR NEPRAVILNO V SLOVARJU SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA

Manca Černivec

<https://orcid.org/0000-0003-2811-2154>

Kvalifikator *nepravilno* v Slovarju slovenskega knjižnega jezika

Prispevek prinaša pregled slovarske obravnave normativno označenih jezikovnih pojavov v enojezičnem splošnem razlagalnem slovarju z informativno-normativnim značajem, in sicer v prvi in drugi izdaji *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* (SSKJ in SSKJ2), pri čemer se osredotoča na jezikovne pojave, ki so v prvi izdaji *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* označeni z eksplicitnim normativnim kvalifikatorjem *nepravilno*. Ob tem je primerjalno prikazano normativno vrednotenje istih jezikovnih pojavov v drugi izdaji *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* (2014) z namenom ugotoviti, kako se je spreminjalo normativno vrednotenje jezikovnih pojavov v času, saj lahko s pomočjo opazovanja slovarskega označevanja jezikovnih pojavov skozi čas zasledujemo spreminjanje knjižnojezikovne norme in različne poglede na slovarsko označevanje. Primerjalni pregled z normativnim kvalifikatorjem *nepravilno* označenih jezikovnih pojavov v SSKJ in SSKJ2 je pokazal, da je normativno vrednotenje jezikovnih pojavov v sodobnem času manj strogo oz. so jezikovni pojavi v knjižnem jeziku postali normativno sprejemljivejši. Sodobni slovenski enojezični razlagalni slovar se tudi odmika od eksplicitnega normativnega označevanja jezikovnih pojavov.

Ključne besede: normativni kvalifikatorji, informativno-normativni slovar, kvalifikator *nepravilno*

Label *Incorrectly* in the *Dictionary of Standard Slovenian*

The paper provides an overview of the treatment of normative labelled linguistic phenomena in a monolingual general explanatory dictionary with an informative and normative character, particularly in the first and second editions of the *Dictionary of Standard Slovenian* (SSKJ and SSKJ2). It focuses on the linguistic phenomena that are labelled in the first edition of the *Dictionary of Standard Slovenian* with an explicit normative usage note “incorrectly”. It compares the normative evaluation of these linguistic phenomena in the first edition with their normative evaluation in the second edition (2014). The purpose of the comparison is to find out how the normative evaluation of linguistic phenomena changed over time. By observing the lexicographical marking of linguistic phenomena, we can trace changes in linguistic norms and in the different views on labelling in dictionaries. A comparative review of the linguistic phenomena in SSKJ and SSKJ2 labelled with the normative usage label “incorrectly” shows that the normative evaluation of linguistic phenomena over time has become less stringent or, put differently, that linguistic phenomena in standard language have become more normatively acceptable. It also shows that the Slovenian monolingual general explanatory dictionary is moving away from explicit normative labelling of linguistic phenomena.

Key words: normative labels, informative-normative dictionary, label *incorrectly*

NORMATIVNOST IN SLOVAROPISJE

V slovaropisju¹ se pojavlja vprašanje, kako v slovarju prikazati informacije, povezane z normativno vsebino, kako poiskati ustrezno razmerje med informativnostjo (opisovanjem) in normativnostjo (predpisovanjem). V slovaropisju lahko govorimo o soobstoju različnih tipologij slovarjev, ena od njih je delitev slovarjev na predpisovalne oz. normativne (ang. *prescriptive*) in opisovalne oz. informativne (ang. *descriptive*) glede na to, ali slovar predpisuje določeno jezikovno rabo ali jo opisuje,² definicije se večinoma vzpostavljajo iz poudarjanja pristopa k zasnovi slovarja in kontrastivnih opredelitev obeh pojmov.

Odnos, ki se v slovarju kaže v tem, (1) da so določene jezikovne izbire za knjižni jezik priporočene ter druge prepovedane, (2) da je v slovarju prikazano in v nekaterih primerih odločeno, kaj je dobra in slaba raba, je normativen, nasproti normativnemu odnosu je informativen (ang. *descriptive*).³

Normativni slovarji navadno niso slovarji, v katerih bi bila jezikovna norma opisana, zabeležena, ampak slovarji, ki posegajo v jezikovno rabo, jo popravljajo, uravnavajo, izboljšujejo, usmerjajo. V normativnem slovarju je zapisano zavezujoče oz. so normativna pričakovanja (kako naj bi nekdo ravnal oz. bi moral ravnati) izražena skozi normativna pojasnila,⁴ slovaropisci prikazujejo normativne zahteve.⁵ Cilj normativnih slovarjev je načrtno poseganje v jezik, njegovo popravljanje, poskus preprečitve, da bi se jezik spreminjal, saj so spremembe razumljene kot poslabšanje.⁶

1 Prispevek je nastal v okviru usposabljanja mladih raziskovalcev, ki ga financira ARRS pri programu P6-0038.

2 Bo Svensén, *Practical Lexicography: Principles and Methods of Dictionary-Making* (New York, 1993), 17–18.

3 Henri Béjoint, *Modern Lexicography: An Introduction* (Oxford/New York, 2004), 100.

4 Martha Ripfel, »Die normative Wirkung deskriptiver Wörterbücher«, v: *Wörterbücher, Dictionaries, Dictionnaires* (Berlin/New York, 1989), 189, 198.

5 *Ibid.*, 199.

6 Béjoint, *Modern Lexicography*, 100.

Informativne slovarje bi lahko v opoziciji z normativnimi opredelili kot slovarje, v katerih se normativne zahteve oz. pričakovanja ne pojavljajo,⁷ ali slovarje, ki so nastali kot rezultat leksikografskega informiranja.⁸ Za informativne slovarje je značilno, da tudi v predgovoru in drugih delih ni napotila, da bi bilo treba jezikovno sredstvo, ki je zabeleženo v slovarju, obravnavati kot zavezujoče.⁹

Ob navedenem se vzpostavlja vprašanje, kako se normativnost in informativnost udejanjata v praksi. Ali je slovar informativen ali normativen, je mogoče ugotoviti le, če so poleg ustrezne predstavitve jezikovnega gradiva v slovarju uvodoma predstavljeni osnovni metodološki pristop, sekundarni viri, predstavljena in pojasnjena zasnova geslovnika, ponazarjalnega gradiva.¹⁰ V samem slovarju so pokazatelji normativne usmerjenosti eksplicitni normativni komentarji v obliki kvalifikatorjev, normativnih zavihkov, razlag ipd.¹¹ Ripfel ugotavlja, da normativni komentarji v slovarskih geslih niso stvar preteklosti, spreminja se način njihovega prikaza.¹² Béjoint navaja, da je razlika med informativnimi in normativnimi slovarji jasnejša v teoriji, v izjavah slovaropiscev in nekaterih uporabnikov kot pa v slovarjih samih in da je popolna informativnost nemogoča, saj se slovaropisci ne morejo izogniti odločitvam, izbiranju, popolna normativnost ne deluje, če je odtujena jezikovni rabi.¹³ Noben slovar se ne more izogniti podajanju vsaj dveh informacij, in sicer informaciji o zapisu iztočnice in njenem uvrščanju v leksikalno množico, ki jo slovar želi predstaviti.¹⁴ Normativni, kodifikacijski (ang. *codifying*) vidik slovarjev je najbolje razviden iz zapisa, saj morajo slovarji, četudi prikazujejo več variant zapisa, izbrati prednostno obliko za zapis iztočnice.¹⁵ Podobno ugotavlja tudi Nikula, ki pojmov informativnost

7 Ripfel, »Die normative Wirkung«, 199.

8 *Ibid.*, 199–200.

9 *Ibid.*, 203.

10 *Ibid.*

11 Béjoint, *Modern Lexicography*, 100.

12 Ripfel, »Die normative Wirkung«, 199.

13 Béjoint, *Modern Lexicography*, 101.

14 *Ibid.*, 12.

15 *Ibid.*, 101.

in normativnost ne razume v protipomenskem odnosu, temveč ju razume navezujoč na isti pojav na dveh različnih ravneh,¹⁶ za njuno razumevanje je ključen odnos, v katerega vstopa slovaropisec z jezikovnim gradivom in slovarskim uporabnikom. Informativne trditve so v izhodišču nevtralne ali objektivne, precej slovarskih informacij ni primernih zgolj za opis, saj so podvržene vrednotenju, npr. s kvalifikatorji. Na podlagi analize in vrednotenja, ki sta povezana s slovaropiščevim občutkom, slovaropisec jezikovno prvino označi, iz česar Nikula sklepa, da povsem informativnih slovarjev ni. Normativnost se nanaša na odnos med slovaropiscem in uporabnikom slovarja. Normativnost predpostavlja normo, s katero jezikovne prvine ocenjujemo kot odstopanja ali kršitve.¹⁷ Podobno trdi tudi Zgusta, ki pravi, da lahko vse slovarje označimo kot normativne, saj posameznik slovar uporablja kot priročnik, v katerem išče odgovore na svoja vprašanja, natančneje pa je, če rečemo, da je slovar normativen ravno toliko kot vse druge didaktične knjige, saj uporabniku ne more predlagati jezikovnega modela.¹⁸ Popolno odsotnost normativnosti slovarja zavrača tudi Trap-Jensen, ki trdi, da je zmotno misliti, da slovar samo opisuje, saj slovaropisec pri svojem delu ne upošteva le rabe, temveč tudi druge vidike. Poleg tega uporabnik slovarja pričakuje smernice glede ustreznosti, pravilnosti, kar torej pomeni, da mora norma obstajati, da lahko slovar vrednoti pojave v odnosu do norme. Slovaropisec se mora zavedati svoje odgovornosti v procesu vzpostavljanja jezikovnih norm, saj slovarji ne odražajo samo jezikovnega stanja, temveč igrajo pomembno vlogo pri odločanju, kaj gradi norme knjižnega jezika.¹⁹ Da je spoznanja mogoče upoštevati v okviru slovenskega slovaropisja, kažejo tudi ugotovitve Dobrovoljc, ki trdi, da se slovaropiščevo izrecno distanciranje od normativnosti pogosto izkazuje kot nerehalno, saj slovaropisec jezikovne prvine vedno bolj ali manj izrecno presoja, in dodaja, da

16 Lars Trap-Jensen, »Descriptive and Normative Aspects of Lexicographic Decision-Making: The Borderline Cases«, v: *Proceedings of the Tenth Euralex International Congress*, ur. Anna Braasch in Claus Povlsen (Copenhagen, 2002), 503–504.

17 *Ibid.*, 504.

18 Béjoint, *Modern Lexicography*, 101.

19 Trap-Jensen, »Descriptive and Normative Aspects«, 508.

tudi jezikovni uporabniki največkrat ne znajo razlikovati med normativnim podatkom v informativno-normativnem in normativnem slovarju.²⁰

NORMATIVNOST IN SODOBNI SLOVENSKI ENOJEZIČNI SPLOŠNI RAZLAGALNI SLOVARJI

Slovar slovenskega knjižnega jezika – SSKJ (1970–1991)

Upoštevanje tipologije slovarjev na informativne in normativne je mogoče zasledovati v slovenskem slovaropisju, prevzel jo je tudi enojezični splošni razlagalni *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (v nadaljevanju SSKJ). Svensén kot primer informativnega slovarja²¹ izpostavi prav enojezični splošni slovar²² in trdi, da ima splošni slovar, čeprav stremi k informativnosti, veliko normativno moč, zlasti kar zadeva izrazno podobo, razvije se lahko celo pogled, da ima jezikovni pojav z vključenostjo v slovar status norme. V slovar so običajno vključeni jezikovni pojavi, ki so z jezikoslovnega vidika dovoljeni ali pravilni, zaradi izobraževalne vloge slovarja pa so lahko vanj vključeni npr. nepravilni zapisi, pospremljeni z izrecno informacijo, da je zapis nepravilen.²³ Podobno za enojezični slovar trdi tudi Glatigny, saj sklicujoč se na druge avtorje navaja, da ima, pripadajoč v kategorijo izobraževalnega diskurza,²⁴ nujno normativni značaj.²⁵ Ob tem dodaja, da je treba razlikovati med neizogibno normativnostjo, ki se kaže npr. v zasnovi geslovnika, kjer se normativnost izrazi z vključevanjem oz. izključevanjem iztočnic, in neobveznimi normativnimi komentarji.²⁶ Didaktično vlogo

20 Helena Dobrovoljc, »Normativna informacija v slovarju«, *Jezikoslovni zapiski* 20, št. 1 (2014), 54.

21 Kot primer normativnega slovarja Svensén navede pravopisni slovar, kot primer delno normativnega pravorečni slovar. Svensén, *Practical Lexicography*, 23–24.

22 *Ibid.*, 20–22.

23 *Ibid.*, 45.

24 Michel Glatigny, »Les commentaires normatifs dans le dictionnaire monolingue«, v: *Wörterbücher, Dictionaries, Dictionnaires* (Berlin/New York, 1989), 700.

25 *Ibid.*

26 *Ibid.*

poudarja tudi Béjoint, saj navaja, da je slovar priročnik, ki ga posameznik uporabi, ko potrebuje informacijo o besedi, jeziku na splošno ali svetu. Z rabo slovarja se posameznik nauči (ali preveri), česar ni vedel ali je pozabil. Poleg tega ima slovar značilnosti didaktičnih del: vsebuje definicije in posreduje informacije, ki so v posamezni družbi sprejete kot splošno znanje ali splošna mnenja, te informacije posreduje objektivno.²⁷

SSKJ je enojezični razlagalni slovar sodobnega slovenskega knjižnega jezika srednjega obsega. Na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša je izhajal med letoma 1970 (prva) in 1991 (zadnja, peta knjiga). Sestavljavci v Uvodu predstavijo njegov značaj kot informativno-normativen: »Slovar je informativno-normativen, to pomeni, da je v njem knjižni jezik na široko in objektivno predstavljen z vso množico variant in posebnosti, vendar tako, da je že iz razporeditve gradiva in spremnih opozoril vidna pomembnost in vrednost obravnavanih jezikovnih prvin.«²⁸ »Vse besedišče je normirano s stališča knjižnega jezika.«²⁹ Slovar z dvojnimi značajem uporabnika informira o razmerju uslovarjenih jezikovnih prvin glede na knjižnojezikovno normo, pridevnik normativen razumemo kot usmerjevalen glede norme, pridevnik informativen pa signal za široko zajemanje in označevanje raznolikega in variantnega gradiva.³⁰

V slovarju so pokazatelji normativne usmerjenosti slovarja normativne informacije, pri čemer je normativna informacija »informacija o sinhroni normi, informacija, ki opredeljuje jezikovne pojave vseh ravni v razmerju do knjižnojezikovne zvrsti oz., kakor je zapisano v Zakonu o javni rabi slovenščine, glede na knjižnojezikovni standard«.³¹

Glatigny slovarje glede na to, kako je v njih s pomočjo normativnih oznak (fr. *commentaire normatif*), ki jih lahko razumemo kot del normativne

27 Béjoint, *Modern Lexicography*, 18–19.

28 Uvod v SSKJ, *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (Ljubljana, 1970–1991), § 7.

29 Milena Hajnšek-Holz, »Informativnost in normativnost Slovarja slovenskega knjižnega jezika«, v: *Vprašanja slovarja in zdomske književnosti: zborovanje slavistov*, ur. Martina Orožen in Mateja Hočevar (Ljubljana, 1993), 21.

30 Dobrovoljc, »Normativna informacija«, 48.

31 *Ibid.*, 45.

informacije, predstavljena in razumljena knjižna norma, razdeli na tri skupine: (1) slovarji, ki knjižne norme ne predstavljajo eksplicitno, normativnih informacij, sodb ni, z vidika norme težavnejša mesta so samo prikazana, ne pa tudi pojasnjena, (2) slovarji, ki imajo razdelke o normi (npr. v uvodu), normativnih informacij, sodb v slovarskih geslih ni, (3) slovarji, ki prikazujejo normativne informacije, sodbe, težavnejša mesta so pojasnjena, opisana.³² Glatigny izhajajoč iz te delitve široko opredeli normativno oznako kot izjavo, sodbo, ki eksplicitno prikazuje podatke o obliki ali rabi v slovar zajetega besedja.³³ V SSKJ je splošna normativna informacija prikazana na različnih mestih in na različne načine. »[S]lovarska knjižnojezikovna normativnost je lahko zakrita (implicitna) ali izražena (eksplicitna).«³⁴ Eksplicitna normativnost je v slovarju izražena s posebnimi normativnimi kvalifikatorji, ki zajemajo različna napotila. Ta napotila so besedna, in sicer ukaz *neustalj.* (neustaljeno), ki zaznamuje »[b]esed[o], pomen ali zvez[o], ki se kljub dosedanjim prepovedim dosti uporablja«,³⁵ in *neprav.* (nepravilno), ki zaznamuje »[b]esed[o], pomen ali zvez[o], ki nasprotuje sistemu oziroma normi sodobnega knjižnega jezika«. ³⁶

SSKJ tako ni prekinil z v slovenskem prostoru uveljavljeno slovaropisno tradicijo predpisovalnosti in eksplicitnih normativnih oznak, ki se je bila pred izidom razlagalnega slovarja uveljavljala v pravopisnih slovarjih. Slovenski pravopisni slovarji od 1899 do 2001 so, izvzemši *Slovenski pravopis* 1935, eksplicitno opozarjali na odklone v jezikovni rabi s kvalifikatorji (večinoma grafičnimi znamenji). Jezikovne pojave v SSKJ vrednotita kvalifikator *nepravilno*, ki označuje jezikovne pojave, ki niso v skladu z normo knjižnega jezika, in kvalifikator *neustaljeno*, ki označuje jezikovne pojave, ki se v rabi kljub prepovedi (v prejšnjih slovarskih priročnikih) pogosto pojavljajo. Implicitna normativnost je, začenši z ugotovitvami Vidovič Muha, vezana na (1) izbiro del oz. gradivo za izpisovanje in slovarsko analizo, (2) izbiro

32 Glatigny, »Les commentaires normatifs«, 700.

33 *Ibid.*

34 Ada Vidovič Muha, »Normativnost v slovar ujete slovenske besede«, *Razgledi* 41, št. 1 (1992), 10.

35 Uvod v SSKJ, *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (Ljubljana, 1970–1991), § 157.

36 *Ibid.*, § 156.

geslovnika, (3) razpored in morebitno opustitev pomenov pri večpomenskih besedah, (4) tip razlage oz. sopomenske povezave, (5) socialnozvrstne kvalifikatorje, (6) funkcijskozvrstne kvalifikatorje, (7) ekspresivne kvalifikatorje, (8) prozodične lastnosti,³⁷ temu naboru dodaja še (9) slovnična kvalifikatorska pojasnila, ki jih loči v normativna, predvsem v zvezi s pravopisom, in vsa druga.³⁸ Müller na implicitno normativnost opozarja navezujoč na kazanje o pomembnosti in vrednosti jezikovnih vsebin z (1) gesljenjem, (2) kazalkami, (3) sopomenkami in (4) slovarskimi oznakami, (5) pojasnili in (6) obsegom geselskih člankov tekmujočih variant.³⁹

SSKJ se je metodološko in v odnosu do t. i. rabne norme zelo približal tipu utemeljevalne kodifikacije, pri normativnem vrednotenju je izhajal iz aktualne knjižne rabe, ki v SSKJ ni označena. Z ustreznimi podatki – zlasti kvalifikatorji in sinonimnimi povezami – je opremil tiste besede oz. pomene, ki niso sodili v nevtralno splošno rabo glede na knjižni jezik.⁴⁰

Slovar slovenskega knjižnega jezika, druga izdaja – SSKJ2 (2014)

Druga izdaja *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* (v nadaljevanju SSKJ2) je dopolnjena in deloma prenovljena izdaja SSKJ, ki je na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša nastala leta 2014, pri čemer je bilo »[p]rvi izdaji dodano novejšo slovensko besedje in novi pomeni, ki so nastali ali se uveljavili v zadnjih desetletjih, posodobljeni pa so bili tudi nekateri zgledi, razlage in posamezne oznake.«⁴¹ Posodobitve in novosti so nastale s pomočjo besedilnih korpusov in izbranih analitičnih orodij zanje,⁴² »zlasti s podatki, ki jih prinaša *Slovar novejšega besedja slovenskega jezika* (Ljubljana

37 Vidovič Muha, »Normativnost«, 10–11.

38 *Ibid.*, »Slovnična obvestilnost Slovarja slovenskega knjižnega jezika«, v: *Vprašanja slovarja in zdomske književnosti: zborovanje slavistov*, ur. Martina Orožen, Mateja Hočevar (Ljubljana, 1993), 39.

39 Jakob Müller, »Slovar in kritika«, v: *Vprašanja slovarja in zdomske književnosti: zborovanje slavistov*, ur. Martina Orožen, Mateja Hočevar (Ljubljana, 1993), 53.

40 Tina Verovnik, »Norma knjižne slovenščine med kodifikacijo in jezikovno rabo v obdobju 1950–2001«, *Družboslovne razprave* 20, št. 46/47 (2004), 252.

41 Uvod v SSKJ2, *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (Ljubljana, 2014), § 24.

42 *Ibid.*, § 27.

2012) /.../, ki gradivno temelji predvsem na besedilnem korpusu *Nova beseda*, ob vključitvi novih besed, besednih zvez in pomenov v drugo izdajo *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* pa je bilo gradivo dodatno preverjeno z analizo besedilnega korpusa *Gigafida*.⁴³

Tako kot SSKJ je tudi SSKJ2 slovar sodobnega knjižnega jezika srednjega obsega, sestavljavci njegov značaj prav tako predstavijo kot informativno-normativen, razumevanje informativnosti in normativnosti v SSKJ2 je skoraj v celoti prevzeto iz SSKJ: »Slovar je informativno-normativen. Slovenski jezik je v njem na široko in objektivno predstavljen z vso množico variant in posebnosti, vendar tako, da je že iz razporeditve gradiva in spremnih opozoril vidna pomembnost in vrednost obravnavanih jezikovnih prvin.«⁴⁴ V ubeseditvi v Uvodu umanjka oz. je iz nje izločen pojem knjižnosti. Iz ubeseditve bi torej lahko sklepali, da je predstavljen slovenski jezik v celoti in ne z vidika knjižnosti, kot je to eksplicitno zapisano v Uvodu SSKJ. Tudi v SSKJ2 je splošna normativna informacija prikazana na različnih mestih in na različne načine. Eksplicitna normativnost je v slovarju izražena s posebnim normativnim kvalifikatorjem *neprav.* (nepravilno), ki zaznamuje »[b] esed[o], pomen ali zvez[o], ki nasprotuje sistemu oziroma normi sodobnega knjižnega jezika.«⁴⁵ V SSKJ2 je posebni normativni kvalifikator *neustaljeno* izločen, a SSKJ2 z ohranitvijo kvalifikatorja *nepravilno* nadaljuje v slovenskem prostoru uveljavljeno slovaropisno tradicijo normativnih oznak. Izključitev kvalifikatorja *neustaljeno* oz. leksikografske rešitve predstavitve jezikovnih pojavov, ki so bili v SSKJ označeni s tem kvalifikatorjem, v strokovni javnosti niso bile pozitivno sprejete in so bile pospremljene z očitki, npr: »[S]istemsk[a] opustitev oznake *neustalj.* nevtralizira tvorbe, ki jih je SSKJ1 z normativnega vidika želel označiti bolj normativno kot z oznako publicistično, ki se je v SSKJ2 ohranila. /.../ Predpostavljamo, da sprejemanje tovrstnih odločitev ni bilo sprejeto v soglasju z normativnimi oz. standardizacijskimi telesi.«⁴⁶

43 Marko Snoj, »Predgovor k drugi izdaji«, v: *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (Ljubljana, 2014), 7.

44 Uvod v SSKJ2, *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (Ljubljana, 2014), § 8.

45 *Ibid.*, § 154.

46 Simon Krek, »Prva in druga izdaja SSKJ«, *Slovenščina* 2.0. 2, št. 2 (2014), 150.

V zvezi z implicitno normativnostjo v SSKJ2 gre slediti ugotovitvam Vidovič Muha⁴⁷ in Müllerja,⁴⁸ ki se navezujejo na SSKJ, a jih lahko prenesemo tudi v razumevanje implicitne normativnosti v SSKJ2, pri čemer je treba opozoriti, da sestavljavci SSKJ2 v Uvodu poudarjajo, da razpored gradiva v slovarju nima normativne vrednosti za zapis skupaj in narazen (zloženke in sestavljenke), saj slovar na prvo mesto postavlja skupaj pisano besedo le zaradi lažjega prikaza iztočnic.⁴⁹

KVALIFIKATOR *NEPRAVILNO* V SSKJ IN SSKJ2

V poglavju so predstavljeni jezikovni pojavi, ki so v SSKJ označeni s posebnim normativnim kvalifikatorjem *nepravilno*. Z analizo jezikovnih pojavov, ki so bili v SSKJ označeni s kvalifikatorjem *nepravilno*, sta se ukvarjala že Škrjanc in Popič,⁵⁰ vendar z drugimi poudarki in drugačno kategorizacijo. Normativni kvalifikator *nepravilno* je eden od eksplicitnih normativnih komentarjev, ki so pokazatelji normativno usmerjenega slovarja.⁵¹ V SSKJ se kvalifikator *nepravilno* pojavi v 27 geslih, z njim je označenih 32 jezikovnih pojavov, ki odstopajo od norme, nasprotujejo knjižnojezikovnemu ustroju oz. sistemu. V nadaljevanju bom jezikovne pojave, označene z *nepravilno*, razvrstila po jezikovnih ravninah – in sicer glede na to, na kateri ravnini prihaja do nasprotovanja s knjižnojezikovno normo –, ob tem bom navedla, kako je bil posamezni jezikovni pojav normativno ovrednoten v drugi izdaji *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* (2014), kako se je torej spreminjalo normativno vrednotenje jezikovnih pojavov od prve do druge izdaje.

47 Vidovič Muha, »Normativnost«, 10–11.

48 Müller, »Slovar in kritika«, 53.

49 Uvod v SSKJ2, *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (Ljubljana, 2014), § 170.

50 Iza Škrjanc in Damjan Popič, »50 odtenkov jezikovne (ne)pravilnosti v SSKJ 2«, v: *Obdobja 34: Slovnica in slovar – aktualni jezikovni opis (2. del)*, ur. Mojca Smolej (Ljubljana, 2015), 731–739.

51 Béjoint, *Modern Lexicography*, 110.

Kvalifikator *nepravilno* na oblikoslovni ravni

Iztočnica	Priročnik	Kvalifikator	Zgled	Normativno ustreznejša raba
kar	SSKJ	neprav.	v knjigi ni nič takega, kar bi ne znal	česar
	SSKJ ₂	neprav.	v knjigi ni nič takega, kar bi ne znal	česar
kateri	SSKJ	neprav.	razpisano je delovno mesto, za katerega je potrebna visoka izobrazba	za katero
	SSKJ ₂	neprav.	razpisano je delovno mesto, za katerega je potrebna visoka izobrazba	za katero
nič	SSKJ	neprav.	ničesar se ni spremenilo	nič
	SSKJ ₂	neprav.	ničesar se ni spremenilo	nič
oba	SSKJ	neprav.	z obema kolena	z obema kolenoma
	SSKJ ₂	neprav.	z obema kolena	z obema kolenoma
več	SSKJ	neprav.	o tem sem govoril z večimi ljudmi	z več
	SSKJ ₂	neprav.	o tem sem govoril z večimi ljudmi	z več
tvoj	SSKJ	neprav.	daj mi tisto tvojo knjigo	svojo
	SSKJ ₂	neprav.	daj mi tisto tvojo knjigo	svojo

Tabela 1: S kvalifikatorjem *nepravilno* okvalificirani jezikovni pojavi v SSKJ na oblikoslovni ravni

S kvalifikatorjem *nepravilno* je v SSKJ na oblikoslovni ravni označenih 6 jezikovnih pojavov v 6 slovarskih sestavkih (*kar*, *kateri*, *nič*, *oba*, *več*, *tvoj*). Jezikovne pojave na oblikoslovni ravni lahko glede na razlog za okvalificiranje razdelim v 5 podkategorij, in sicer: (1) nepravilna raba sklona (*kar*, *nič*), (2) nepravilno pregibanje nedoločnega števnikar (*več*), (3) nepravilna raba spola (*kateri*), (4) nepravilna raba števila (*oba*), (5) raba povratno-svojiilnega zaimka (*tvoj*).

Jezikovni pojavi, ki so na oblikoslovni ravni označeni z *nepravilno*, so torej precej raznovrstni, uporabnik pa pri drugih istovrstnih jezikovnih pojavih normativne informacije ne dobi. Tako je npr. neenotna obravnava sklanjanja nedoločnih števnikov, neenoten je tudi prikaz normativne informacije, na kar je opozorjeno tudi v listkovnem gradivu za redakcijo gesla *več*. Iz listkovnega gradiva je namreč razvidno, da so sestavljavci

okvalificiranju nepravilne rabe sklonljivosti prislova *več* posvetili veliko pozornosti. Sklonljivost prislova je bila v eni od predvidenih redakcij prikazana kot pogovorna, v eni od njih je bilo neodločeno, kateri kvalifikator pripisati tipu *govoriti z večimi ljudmi, v večih primerih*. Sestavljavci so opozorili, da SSKJ pri *dosti, največ, par* (torej istovrstnih jezikovnih pojavih) nima prikazane sklonljivosti, da pa bi bilo kljub temu sklonljivost treba prikazati in označiti z ustreznim kvalifikatorskim pojasnilom in ustreznim kvalifikatorjem. Upoštevajoč dejstvo, da je SSKJ izhajal v več knjigah (geslo *več* je bilo objavljeno v zadnji knjigi leta 1991), redakcij iz prvih knjig ni bilo mogoče spreminjati. Sestavljavci so se vseeno odločili, da bodo sklonljivost prikazali le pri *več*, torej enem od istovrstnih jezikovnih pojavov, čeprav je to pomenilo neenotno prikazovanje normativno istovrstnih problematik.

V SSKJ2 je kvalifikator *nepravilno* ohranjen pri vseh 6 jezikovnih pojavih v vseh 6 slovarskih sestavkih geslih, eksplicitna normativna informacija je tako ohranjena.

Kvalifikator *nepravilno* na besedotvorni ravni

Iztočnica	Priročnik	Kvalifikator	Zgled	Normativno ustrenejša raba
stavkujoč	SSKJ	neprav.	stavkujoči delavci; zahteve stavkujočih	stavkajoč
	SSKJ2	sopomenska razlaga	stavkujoči delavci; sam.: zahteve stavkujočih	stavkajoč
vreščaje	SSKJ	neprav.	ženske so vreščaje zbežale	vrešče
	SSKJ2	sopomenska razlaga	ženske so vreščaje zbežale (deležje)	vrešče (deležnik)

Tabela 2: S kvalifikatorjem *nepravilno* okvalificirani jezikovni pojavi v SSKJ na besedotvorni ravni

S kvalifikatorjem *nepravilno* sta v SSKJ na besedotvorni ravni označena 2 jezikovna pojavi v 2 podiztočničnih geslih (*stavkujoč, vreščaje*). Jezikovne pojave na oblikoslovni ravni lahko glede na razlog za okvalificiranje razdelimo v 2 podkategoriji, in sicer (1) tvorba deležnika (*stavkujoč*) in (2) tvorba deležja (*vreščaje*). Uporabnik pri drugih istovrstnih jezikovnih pojavih na besedotvorni ravni normativne informacije ne dobi. SSKJ2 kvalifikatorja *nepravilno* pri tem tipu ne ohranja, v obeh primerih ga nadomešča

sopomenska razlaga, torej manj strogo vrednotenje normativnega pojava in umikanje normativne informacije iz eksplicitne v implicitno. Sopomenska razlaga uporabnika usmerja k drugi, v knjižnem jeziku manj zaznamovani iztočnici.

Kvalifikator *nepravilno* na leksikalni ravni

Iztočnica	Priročnik	Kvalifikator	Zgled	Normativno ustreznejša raba
dostojen	SSKJ	neprav. (z rodilnikom)	tak sin je dostojen svojega očeta; človeka dostojno življenje	vreden
	SSKJ ₂	sopomenska razlaga	tak sin je dostojen svojega očeta; človeka dostojno življenje	vreden
medsebojen	SSKJ	neprav.	medsebojno sodelovanje	sodelovanje
	SSKJ ₂	stranska razlaga	medsebojno sodelovanje	sodelovanje
neupravičen	SSKJ	neprav.	zaradi neupravičenih ur je bil dijak kaznovan	neopravičenih ur
		neprav.	zaradi neupravičenih ur je bil dijak kaznovan	neopravičenih ur
radi	SSKJ	neprav. (z rodilnikom)	radi bolezni ni mogel priti / reda radi se je opravičil	zaradi
			radi upokojitve je imel nekaj pomislekov	glede
	SSKJ ₂	zastar., sopomenska razlaga	radi bolezni ni mogel priti	zaradi
			stranska razlaga	radi reda se je opravičil
zalagati	SSKJ	neprav.	zalagati svoja življenja	izpostavljati, tvegati
	SSKJ ₂	zastar.	zalagati svoja življenja	izpostavljati, tvegati

Tabela 3: S kvalifikatorjem *nepravilno* okvalificirani jezikovni pojavi v SSKJ na leksikalni ravni

S kvalifikatorjem *nepravilno* je v SSKJ na leksikalni ravni označenih 5 jezikovnih pojavov v 5 iztočničnih geslih (*dostojen*, *medsebojen*, *neupravičen*, *radi*, *zalagati*). V SSKJ₂ je kvalifikator *nepravilno* ohranjen pri enem jezikovnem pojavu v enem iztočničnem geslu (*neupravičen*), pri enem

jezikovnem pojavu (pomenska zamenjava z blizuzvočnico) kvalifikator nadomešča sopomenska razlaga (*neupravičen*), pri dveh stranska razlaga (*medsebojen, radi*), pri enem kvalifikator zastarelo (*zalagati*) ter pri enem kvalifikator zastarelo s sopomensko razlago (*radi*). Stranska razlaga v slovarskih sestavkih uporabnika usmerja k drugi, v knjižnem jeziku manj zaznamovani jezikovni izbiri.

Kvalifikator *nepravilno* na skladenjski ravni

Iztočnica	Priročnik	Kvalifikator	Zgled	Normativno ustrežnejša raba
brez	SSKJ	neprav.	vstopiš, brez da bi potrkal	ne da bi potrkal
	SSKJ ₂	neprav.	vstopiš, brez da bi potrkal	ne da bi potrkal
cilj	SSKJ	neprav.	kopati jarke v cilju izsuševanja terena	zaradi izsuševanja
	SSKJ ₂	stranska razlaga	kopati jarke v cilju izsuševanja terena	zaradi izsuševanja
na	SSKJ	neprav.	vstopiti na zadnja vrata	pri zadnjih vratih
	SSKJ ₂	zastar.	vstopiti na zadnja vrata	pri zadnjih vratih
in	SSKJ	neprav., med predlogoma, ki se vežeta z različnima sklonoma	pred in po uporabi	pred uporabo in po njej
	SSKJ ₂	neprav., med predlogoma, ki se vežeta z različnima sklonoma	pred in po uporabi	pred uporabo in po njej
izgubiti	SSKJ	neprav.	igra je izgubila na privlačnosti	igra je izgubila privlačnost
	SSKJ ₂	stranska razlaga	igra je izgubila na privlačnosti	izgubila privlačnost
izgubljati	SSKJ	neprav.	denar izgublja na vrednosti	denar izgublja vrednost
	SSKJ ₂	stranska razlaga	denar izgublja na vrednosti	izgublja vrednost

Iztočnica	Priročnik	Kvalifikator	Zgled	Normativno ustrežnejša raba
kaj	SSKJ	neprav.	ne vem, kaj za ena ženska je bila	katera, kakšna
	SSKJ2	stranska razlaga	ne vem, kaj za ena ženska je bila	katera, kakšna
po	SSKJ	neprav.	debata po tem vprašanju	o
	SSKJ2	zastar.	debata po tem vprašanju	o
	SSKJ	neprav.	pred in po uporabi	pred uporabo in po njej
	SSKJ2	neprav.	pred in po uporabi	pred uporabo in po njej
	SSKJ	neprav. za izražanje povzročitelja	po hudournikih razrita pot; zavzetje Carigrada po Turkih	od
	SSKJ2	star. za izražanje povzročitelja, sopomenska razlaga	po hudournikih razrita pot; zavzetje Carigrada po Turkih	od
	SSKJ	neprav. za izražanje povzročitelja	povezani smo po skupnih doživljajih	s skupnimi doživljaji
	SSKJ2	star. za izražanje povzročitelja	povezani smo po skupnih doživljajih	s skupnimi doživljaji
	SSKJ	neprav. za izražanje povzročitelja	po človeških rokah narejeni kipi	s človeškimi rokami
	SSKJ2	star. za izražanje povzročitelja	po človeških rokah narejeni kipi	s človeškimi rokami
pred	SSKJ	neprav.	pred in po uporabi	pred uporabo in po njej
	SSKJ2	neprav.	pred in po uporabi	pred uporabo in po njej
teža	SSKJ	neprav.	živina izgublja na teži	živina izgublja težo
	SSKJ2	publ.	na teži	živina izgublja težo
se	SSKJ	neprav.	planinca se pogreša že dva dni	planinca pogrešajo
	SSKJ2	neprav.	planinca se pogreša že dva dni	planinca pogrešajo

Iztočnica	Priročnik	Kvalifikator	Zgled	Normativno ustrežnejša raba
upravljanje	SSKJ	neprav.	nepravilnosti pri upravljanju s skladom	nepravilnosti pri upravljanju sklada
	SSKJ2	stranska razlaga	nepravilnosti pri upravljanju s skladom	sklada
upravljati	SSKJ	neprav.	upravljati s skladom	sklad
	SSKJ2	stranska razlaga	upravljati s skladom	sklad
za	SSKJ	neprav.	odpotoval je za Pariz	v Pariz
	SSKJ2	star.	odpotoval je za Pariz	v Pariz
	SSKJ	neprav.	ne vem, kaj za ena ženska je bila	katera, kakšna
	SSKJ2	stranska razlaga	ne vem, kaj za ena ženska je bila	katera, kakšna

Tabela 4: S kvalifikatorjem *nepravilno* okvalificirani jezikovni pojavi v SSKJ na skladenjski ravni

S kvalifikatorjem *nepravilno* je v SSKJ na skladenjski ravni označenih 19 jezikovnih pojavov v 14 iztočničnih geslih (*brez, cilj, in, izgubiti, izgubljati, kaj, na, po, pred, se, teža, upravljanje, upravljati, za*). V SSKJ2 je kvalifikator *nepravilno* ohranjen pri petih jezikovnih pojavih (nepravilna raba predloga *brez* pred veznikom, nepravilna vezava dveh predlogov in samostalnika, nepravilna raba tvorne in trpne oblike), v petih iztočničnih geslih (*brez, in, pred, po, se*), pri dveh (raba predloga) je uveden kvalifikator zastarelo (*na, po*), pri štirih (raba predloga) starinsko (*po, za*) ter pri enem (raba predloga) publicistično (*teža*). Kvalifikator *nepravilno* pri sedmih jezikovnih pojavih nadomešča stranska razlaga.

Označevanje jezikovnih pojavov v SSKJ in SSKJ2 na jezikovnih ravneh

Jezikovna ravna	Kvalifikator v SSKJ	Oznaka v SSKJ2
Oblikoslovna	nepravilno (6)	nepravilno (6)
Besedotvorna	nepravilno (2)	sopomenska razlaga (2)
Leksikalna	nepravilno (5)	nepravilno (1)
		stranska razlaga (2)
		zastarelo (1)
		sopomenska razlaga (1)
		zastarelo in sopomenska razlaga (1)

Jezikovna ravnina	Kvalifikator v SSKJ	Oznaka v SSKJ2
Skladenjska	nepravilno (19)	nepravilno (5)
		stranska razlaga (7)
		starinsko (4)
		zastarelo (2)
		publicistično (1)

Tabela 5: Označevanje jezikovnih pojavov na jezikovnih ravneh v SSKJ in SSKJ2

Pregled označevanja jezikovnih pojavov, ki so v SSKJ označeni s kvalifikatorjem *nepravilno*, je pokazal, da se je označevanje jezikovnih pojavov in s tem njihovo vrednotenje v preteklosti spreminjalo. S kvalifikatorjem *nepravilno* v SSKJ2 ni bil glede na SSKJ na novo označen noben jezikovni pojav. Kvalifikator *nepravilno* je v SSKJ2 ohranilo 12 jezikovnih pojavov, 4 so označeni s kvalifikatorjem *zastarelo*, 2 *starinsko* (enemu od njih je dodana sopomenska razlaga) ter 1 *publicistično*. 13 jezikovnim pojavom ni pripisan noben kvalifikator, 4 od njih imajo sopomensko razlago, 9 stransko razlago.

Stranska razlaga ima sklicujoč se na Uvod v SSKJ2 funkcijo dodatnega pojasnila. »Poleg glavnih pomenskih oziroma funkcijskih razlag so v slovarskem sestavku lahko še stranske razlage. Z njimi se pojasnjujejo frazeološke enote, stalne besedne zveze in pomenski odenki, ki so potrebni razlage. Zmeraj so zapisane za zgledom.«⁵² Stranska razlaga torej nima normativne funkcije. V opisanih primerih pa stranska razlaga presega vlogo dodatnega pojasnila in uporabniku implicitno posreduje normativno informacijo. Podobno je tudi s funkcijo nadrejenega sinonima oz. sopomenske razlage. Nadrejeni sinonim ima sklicujoč se na Uvod v SSKJ2 funkcijo razlage pri manj rabljenih večpomenskih sinonimnih besedah (prim. Uvod v SSKJ2 2014, § 49), torej je le posreden podatek o pogostnosti rabe, kar pa je v opisanih primerih preseženo, saj je uporabniku implicitno posredovana normativna informacija. Opirajoč se na izpisane jezikovne pojave, ki so bili v SSKJ označeni s kvalifikatorjem *nepravilno*, v SSKJ2 pa pojasnjeni s sopomensko in stransko razlago, lahko trdim, da v SSKJ2 sopomenska in stranska razlaga presegata funkcijo, opisano v Uvodu. SSKJ2 s sopomensko in stransko razlago ne daje eksplicitnih napotkov, da bi moral uporabnik

52 Uvod v SSKJ2, *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (Ljubljana, 2014), § 60.

nekaj popravljati oz. da je jezikovni pojav nepravilen. Slovar normativno ne usmerja, a uporabnik lahko kljub temu te podatke v slovarju bere kot normativne, kot implicitno normativnost, zapisano v sopomenski in stranski razlagi pa lahko razume kot nevtralnejše jezikovno sredstvo. Podobno funkcijo v slovarju *Slovenskega pravopisa* 2001 opravlja ležeči tisk. Ležeči tisk brez oklepaja v pravopisu namreč »zaznamuje besedo ali besedno zvezo, ki je nevtralna oz. navadnejša od besede ali besedne zveze, ki ima oznako, npr. bodočnost ... *prihodnost*«. ⁵³

Največ jezikovnih pojavov, označenih s kvalifikatorjem *nepravilno*, je v SSKJ na skladijski ravni (19, kar predstavlja 59% vseh jezikovnih pojavov označenih s kvalifikatorjem *nepravilno*). SSKJ2 je kvalifikator *nepravilno* ohranil pri 4 jezikovnih pojavih, in sicer pri tistih, pri katerih gre za napako glede na knjižnojezikovni sistem (raba veznika in dveh predlogov, ki se vežeta z različnima sklonoma, ⁵⁴ in raba predloga pred veznikom). Pri drugih jezikovnih pojavih v SSKJ2 je zaznamovanost z vidika knjižnega jezika izražena bodisi s stransko razlago bodisi kvalifikatorji starinsko, zastarelo in publicistično.

Na leksikalni ravni je v SSKJ s kvalifikatorjem *nepravilno* označenih 6 jezikovnih pojavov, SSKJ2 je kvalifikator *nepravilno* ohranil le pri enem jezikovnem pojavu, in sicer v besedni zvezi neupravičene ure, v kateri zaradi pomenske zamenjave z blizuzvočnico prihaja do nepravilne rabe. Pri drugih jezikovnih pojavih v SSKJ2 je zaznamovanost z vidika knjižnega jezika izražena bodisi s stransko ali sopomensko razlago bodisi kvalifikatorjem zastarelo bodisi povezovanjem kvalifikatorja zastarelo in sopomensko razlago.

Na besedotvorni ravni sta v SSKJ s kvalifikatorjem *nepravilno* označena 2 jezikovna pojava. SSKJ2 teh kvalifikatorjev ni ohranil, nadomestil ju je s sopomensko razlago.

⁵³ Pravila, *Slovenski pravopis* (Ljubljana, 2001), § 23.

⁵⁴ Povezovanje veznika in dveh predlogov je obravnavano v treh iztočničnih geslih, pri vseh je zgled nepravilne rabe enak, opisna razlaga za neustreznost skladijske strukture je le v geslu *in*.

Na oblikoslovni ravni je v SSKJ s kvalifikatorjem *nepravilno* označenih 7 jezikovnih pojavov, SSKJ2 pri vseh jezikovnih pojavih ohranja kvalifikator.

SKLEP

Pregled slovarske obravnave z normativnim kvalifikatorjem *nepravilno* označenih jezikovnih pojavov v enojezičnih splošnih razlagalnih slovarjih je pokazal, da se je označevanje in s tem vrednotenje jezikovnih pojavov med obema izdajama SSKJ spremenilo, kar dokazuje prožnost in dinamičnost knjižnojezikovne norme. Primerjalna analiza jezikovnih pojavov v SSKJ in SSKJ2, ki so v SSKJ označeni z normativnim kvalifikatorjem *nepravilno*, je pokazala, da je v SSKJ2 manj jezikovnih pojavov označenih z eksplicitno normativnim kvalifikatorjem *nepravilno*. V SSKJ je s kvalifikatorjem *nepravilno* označenih 32 jezikovnih pojavov, v SSKJ2 je kvalifikator *nepravilno* ohranilo 12 jezikovnih pojavov, 4 so označeni s kvalifikatorjem *zastarelo*, 2 *starinsko* (enemu od njih je dodana sopomenska razlaga) ter 1 *publicistično*. 12 jezikovnim pojavom iz SSKJ v SSKJ2 ni pripisan noben kvalifikator, 4 od njih imajo sopomensko razlago, 8 stransko razlago, kar kaže, da so jezikovni pojavi v razmerju *pravilno* : *nepravilno* vrednoteni bolj v smer pravilnosti in sprejemljivosti, nevtralnosti v knjižnem jeziku.

Sodobni slovenski enojezični razlagalni slovar se torej odmika od eksplicitnega normativnega označevanja jezikovnih pojavov. Navedeno dodatno potrjuje ukinitvev normativnega kvalifikatorja *neustaljeno* v SSKJ2, s katerim je SSKJ zaznamoval »[b]esed[o], pomen ali zvez[o], ki se kljub dosedanjim prepovedim dosti uporabljaja«,⁵⁵ ter konceptualna odločitev sestavljalcev nove, tretje izdaje SSKJ (eSSKJ). Novonastajajoči eSSKJ posebnih normativnih oznak, primerljivih z normativnima kvalifikatorjema *nepravilno* in *neustaljeno* ne predvideva, »[n]a morebitne normativne posebnosti ali odstopanja od veljavne jezikovne kodifikacije je opozorjeno s komentarjem v posebnem razdelku«. ⁵⁶ Posebni razdelek torej še vedno nadaljuje

⁵⁵ Uvod v SSKJ, *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (Ljubljana, 2014), § 157.

⁵⁶ Predgovor eSSKJ: *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (2017).

slovaropisno tradicijo prikazovanja eksplicitne normativnosti z normativnimi kvalifikatorji, le prikaz normativne informacije je predrugačen. Nabor normativnih kvalifikatorjev je glede na SSKJ in SSKJ2 preoblikovan. Normativni kvalifikatorji (*in, tudi, gl.*) v eSSKJ označujejo razmerje med dvojnicami, pri čemer kvalifikator *in* označuje normativno enako ustrezno dvojnico, kvalifikator *tudi* stoji pred normativno manj ustrezno dvojnico, kvalifikator *tudi* stoji pred normativno ustrežnejšo in v rabi bolj razširjeno dvojnico.⁵⁷ Avtorji koncepta torej informacijo o dvojničnosti razumejo kot eksplicitno normativnost, te kvalifikatorji označijo kot normativne, čeprav npr. Vidovič Muha⁵⁸ in Müller⁵⁹ tovrstne informacije povezuje s prikrito normativnostjo, tudi SSKJ in SSKJ2 sta kvalifikatorje o razmerju med dvojnicami uvrščala med t. i. slovnične kvalifikatorje oz. kazalke.

Primerjalni pregled z normativnim kvalifikatorjem *nepravilno* označenih jezikovnih pojavov v SSKJ in SSKJ2 je pokazal, da je normativno vrednotenje jezikovnih pojavov v sodobnem času manj strogo oz. so jezikovni pojavi v knjižnem jeziku postali normativno sprejemljivejši, saj so jezikovni pojavi v SSKJ2 glede na SSKJ vrednoteni manj v smeri prepovedovalnosti oz. nepravilnosti, normativna informacija pa pogosto prehaja iz eksplicitne v implicitno.

Opirajoč se na opazovanje okvalificiranja jezikovnih pojavov v SSKJ in SSKJ2 je mogoče zaključiti, da se je ta del slovenskega slovaropisja v povezavi z eksplicitno normativno informacijo osredotočil predvsem na jezikovne odklone, povezane s skladenjsko ravnino, zato bi bilo smiselno razmisliti, ali tovrstne jezikovne odklone – poleg drugih – sploh prikazovati v novonastajajočih slovarskih delih in na kakšen način.

⁵⁷ Nataša Gliha Komac et al., *Koncept novega razlagalnega slovarja slovenskega knjižnega jezika* (Ljubljana, 2015), 67.

⁵⁸ Vidovič Muha, »Normativnost«, 10–11.

⁵⁹ Müller, »Slovar in kritika«, 53.

LITERATURA IN VIRI

- Béjoint, Henri.** *Modern Lexicography: An Introduction.* Oxford/New York: Oxford University Press, 2004.
- Dobrovoljc, Helena.** »Normativna informacija v slovarju.« *Jezikoslovni zapiski* 20, št. 1 (2014): 43–57.
- eSSKJ:** *Slovar slovenskega knjižnega jezika.* Dostopno na: www.fran.si, 2017.
- Glatigny, Michel.** »Les commentaires normatifs dans le dictionnaire monolingue.« V: *Wörterbücher / Dictionaries / Dictionnaires: Ein internationales Handbuch zur Lexikographie / An International Encyclopedia of Lexicography / Encyclopédie internationale de lexicographie, Erster Teilband / First Volume / Tome Premier*, 700–703. Berlin/New York: de Gruyter, 1989.
- Gliha Komac, Nataša et al.** *Koncept novega razlagalnega slovarja slovenskega knjižnega jezika.* Ljubljana: ZRC SAZU, 2015.
- Hajnšek-Holz, Milena.** »Informativnost in normativnost Slovarja slovenskega knjižnega jezika.« V: *Vprašanja slovarja in zdomske književnosti: zborovanje slavistov: Murska Sobota 1992*, uredili Martina Orožen in Mateja Hočevar, 21–34. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1993.
- Krek, Simon.** »Prva in druga izdaja SSKJ.« *Slovenščina 2.0.* 2, št. 2 (2014): 114–160.
- Müller, Jakob.** »Slovar in kritika.« V: *Vprašanja slovarja in zdomske književnosti: zborovanje slavistov: Murska Sobota 1992*, uredili Martina Orožen in Mateja Hočevar, 51–70. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1993.
- Ripfel, Martha.** »Die normative Wirkung deskriptiver Wörterbücher.« V: *Wörterbücher / Dictionaries / Dictionnaires: Ein internationales Handbuch zur Lexikographie / An International Encyclopedia of Lexicography / Encyclopédie internationale de lexicographie, Erster Teilband / First Volume / Tome Premier*, 189–207. Berlin/New York: de Gruyter, 1989.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika**, 2. izdaja. Ljubljana: SAZU, Državna založba Slovenije, 2014.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika.** Ljubljana: SAZU, Državna založba Slovenije, 1970–1991.
- Slovenski pravopis.** »Pravila.« Ljubljana: SAZU, Založba ZRC, ZRC SAZU, 2001.
- Snoj, Marko.** »Predgovor k drugi izdaji.« V: *Slovar slovenskega knjižnega jezika.* Ljubljana: SAZU, Državna založba Slovenije, 2014.
- Svensén, Bo.** *Practical Lexicography: Principles and Methods of Dictionary-Making.* New York: Oxford University Press, 1993.
- Škrjanc, Iza, Damjan Popič.** »50 odtenkov jezikovne (ne)pravilnosti v SSKJ 2.« V: *Obdobja 34: Slovnicna in slovar – aktualni jezikovni opis (2. del)*, uredila Mojca Smolej, 731–739. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2015.
- Trap-Jensen, Lars.** »Descriptive and Normative Aspects of Lexicographic Decision-Making: The Borderline Cases.« V: *Proceedings of the Tenth Euralex International Congress*, uredila Anna Braasch in Claus Povlsen, 503–508. Copenhagen: CST, 2002.

- Verovnik, Tina.** »Norma knjižne slovenščine med kodifikacijo in jezikovno rabo v obdobju 1950–2001.« *Družboslovne razprave* 20, št. 46/47 (2004): 241–258.
- Vidovič Muha, Ada.** »Normativnost v slovar ujete slovenske besede.« *Razgledi* 41, št. 1 (1992): 10–11.
- Vidovič Muha, Ada.** »Slovnična obvestilnost Slovarja slovenskega knjižnega jezika.« V: *Vprašanja slovarja in zdomske književnosti: zborovanje slavistov: Murska Sobota 1992*, uredili Martina Orožen in Mateja Hočevar, 35–49. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1993.